

ВІД РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ

Після значної перерви з'явилась можливість продовжити публікацію наукової, науково-методичної, публіцистичної, музично-теоретичної та історичної, епістолярної спадщини, залишеної нашими попередниками – викладачами Київської консерваторії їх сьгоднішнім нащадкам – вихованцям і педагогам НМАУ. Швидко плине час. Попередній збірник було присвячено 90-річчю нашого закладу, теперішній виходить до його 100-річчя. Безумовно 10 років як термін, що розділяє появу першої та другої книги серії – забагато. У житті навчального закладу промайнули вони досить швидко. Але ж 100 років складають довгу історію – зі своїм умовним «стародавнім» періодом (час заснування, організаційні пошуки початку 20-х років), «середньовіччям» (20–30-ті, воєнні роки), і нарешті – «новим» і «новітнім часом» (від середини 40-х до сьогодення). За цей період у консерваторії отримали освіту багато тисяч музикантів, через її класи пройшли покоління 10-х, 20-х..., 60-х..., 90-х, 2000-х. Постійно змінювався педагогічний склад, відійшли у Вічність засновники закладу, всесвітньо відомі Майстри, Корифеї мистецтва, науки, педагогіки, самовіддані вихователі талантів. Приходили нові, молоді, обдаровані, набували досвіду, знаходили власні творчі шляхи й продовжували традиції, закладені їхніми вчителями. З часом їх змінять нові покоління. Так було і так буде надалі. Ходу історії не зупинити. А як хочеться, щоб це хоч на мить сталося. І в цей дивовижний час зібралися б усі ті, хто пройшов через нашу *alma mater* – її набуток, її слава, гордість, надія. Саме відчуття соборного єднання, бажання присутності всіх минулих поколінь педагогів Київської консерваторії серед нас, у нашому сьогоденні, керувало колективом, який готував і опрацьовував цю своєрідну «книгу Пам'яті».

На віртуальних зборах на сторінках книги ми зустрінемося з одним із засновників Київської консерваторії Костянтином Миколайовичем Михайловим і вихованцями її пер-

шого десятиліття, видатними творцями Левком Миколайовичем Ревуцьким та Борисом Миколайовичем Лятошинським, поряд з ними будуть посланці студентських 20-х років – майбутні талановиті піаністи, викладачі: Валентина Костянтинівна Стешенко, Ілля Ісаакович Тамаров, Григорій Васильович Курковський, з 30-х – 2000-х до нас повернуться представники різних галузей музичного мистецтва, усі справжні майстри своєї професії, наші вчителі, колеги, друзі – ректор і піаніст Абрам Михайлович Луфер, історики і теоретики Андрій Васильович Ольховський, Євгенія Мойсеївна Столова, Онисія Яківна Шреєр-Ткаченко, Всеволод Володимирович Павкович, Катерина Вікторівна Майбурова, музичні режисери Олександр Савич Завіна та Юхим Якович Лішанський, піаністи Оксана Григорівна Холодна та Борис Овсійович Міліч, професори-вокалісти Наталія Йосипівна Захарченко та Дометій Гурійович Євтушенко, натхненник камерного співу піаністка Зоя Юхимівна Ліхтман; оркестровий факультет репрезентують альтист Борис Борисович Палшков, бандурист Андрій Федорович Омельченко, духовики Василь Олександрович Гарань та Степан Васильович Ригін. Ще нещодавно ми спілкувалися, жартували, сперечалися зі стриманим Ігорем Михайловичем Рябовим, усміхненим, трохи іронічним Всеволодом Михайловичем Воробйовим, завжди, хоч постійно весь у справах, готовим вислухати Анатолієм Петровичем Лащенком, зустрічали і незмінно з посмішками проводжали чарівну, сонячну, життєрадісну Катю Берденнікову. На жаль, це в минулому. Ми їх пам'ятаємо, шануємо, з вдячністю згадуємо.

Надані в збірнику матеріали різноманітні за своєю актуальністю, теоретичним та практичним призначенням, фактологічною насиченістю. Вони також різні за жанровими ознаками та стилем викладу. Важко переоцінити значення авторського аналізу Л. М. Ревуцьким його Другої симфонії. Творець власноруч подає унікальний за глибиною, ретельністю приклад роботи з інтонаційним матеріалом. Не менше варті й поради автора виконавцям його фортепіанного концерту. Дві

характеристики, надані Левком Миколайовичем на захист колег-композиторів від репресій влади, примножують яскраві риси Л. М. Ревуцького – Людини і Громадянина.

Низько вклоняємось пам'яті В. М. Воробйова, який збагатив наш збірник епістолярієм Б. М. Лятошинського. У 15 листах митця знаходимо інформацію про життєві радощі та будні, про творчі здобутки та плани і все це крізь призму ліризму, теплого гумору, приятельської невимушеності і відвертості щедрої, багатой, дорогої для всіх, хто знав Бориса Миколайовича, людської душі. Листи композитора набувають особливого звучання у зв'язку з тим, що поряд з ними надруковані особисті та наукові матеріали, які належать адресатові – непересічній особистості, видатному музиканту, піаністці Валентині Костянтинівні Стешенко-Куфтіній, яку єднала з Борисом Миколайовичем тридцятирічна людська і творча дружба.

Збірник містить праці, статті, спогади, ессе. У своїй сукупності – за насиченістю теоретичною думкою, багатою фактологією, націленістю на методично-виховні завдання – ці матеріали не тільки знаходяться на рівні наукових вимог сьогодення, а багато в чому ведуть уперед, закликаючи нас до нових пошуків. Документи розподілено по трьох розділах. **Перший** з них сформований з ґрунтовних досліджень, наукових розробок, частина яких у наші дні може стати окрасою тематичних видань і предметом обговорення на представницьких наукових зібраннях. **Другий** розділ не менш багатий за змістом. Автобіографічні матеріали окремих особистостей (з акцентом на різні періоди в житті країни), з їхніми спогадами про історичні, професійні події, особисте життя, доповнюючи один одного, створюють різнобарвну картину навколишнього світу, демонструють багатство людської думки, повертають нас до нашої історії, спрямовують на шлях долання труднощів і реалізації своїх задумів. Збережена пам'ять наших попередників стала, зокрема, безцінним внеском до історії Київської консерваторії. Наповнення **Третього** розділу визначило прагнення, з одного боку, залучити якнайбільше учасників до

нашого форуму, з другого – продемонструвати різнобічність їх інтересів і творчих проявів, що спричинило включення до збірки статей старших колег, надрукованих свого часу в центральній пресі. Цікаво, що окремі положення кореспонденції середини 30-х років звучать напрочуд актуально і в наш час.

Талановитий яскравий знавець старовинної музики Катерина Берденнікова своїми численними розвідками і працями про творчість Баха увійшла до міжнародної когорти дослідників спадщини композитора. Подана до збірника стаття написана за матеріалами доповіді на XII міжнародному симпозіумі молодих музикознавців у Братиславі. Друга робота молодої вченої стала, до того ж, свідченням її літературного хисту, відчуття краси й сили слова.

Творчості Баха, зокрема виконавським проблемам його клавірної музики, присвятив науково обґрунтоване дослідження Г. В. Курковський, науковець, що все своє життя займався вивченням і донесенням до студентства історії піаністичного мистецтва.

Представлена стаття талановитого музиканта, піаністки О. Г. Холодної є фрагментом великої, на жаль, не доведеної до кінця праці, присвяченої аналізу вершинного твору фортепіанної музики Бетховена – 33-х варіацій *op.* 120 на тему вальсу Діабеллі. Наданий матеріал – це результат філософського осмислення творчості генія. Для нас він, а також звернення Оксани Григорівни до прелюдії Дебюссі, стали прикладом професійної, теоретично обґрунтованої, викладеної в доступній красивій літературній формі, розмови про прекрасне.

Музичного режисера Ю. Я. Лішанського єднали творчі контакти і співпраця з видатним театральним режисером ХХ століття К. С. Станіславським. В опублікованій у збірнику статті подано унікальний матеріал про уроки великого Майстра, що, водночас, є свідченням високопрофесійного рівня режисури оперної студії Київської консерваторії. Те ж саме на об'ємному фактологічному матеріалі підтверджують спогади ще одного режисера оперної студії – О. С. Завіни.

Альтист Б. Б. Палшков залишив науково-методичну роботу, в якій детально проаналізував і подав поради щодо виконання одного з найзначніших творів альтового репертуару – Другої сюїти ре-мажор для альту соло Макса Регера.

Написаний А. П. Лащенком у поетичних тонах аналітичний нарис про хоровий цикл Б. М. Лятошинського «Из прошлого» «грає» від захоплення автора красою музики митця.

Бандурист А. Ф. Омельченко свого часу став дослідником історії виконавства на своєму інструменті. У наданій праці на основі великого масиву історичних джерел висвітлено давні часи появи і розповсюдження бандури.

Методичними розробками, роздумами щодо використання та історії інструментів – кларнета й тромбона, окремих аспектів виконавства на них поділилися у своїх роботах виконавці й викладачі С. В. Ригін і В. О. Гарань.

Професійні таємниці вокальної педагогіки й майстерності привідкрили провідні професори консерваторії Н. Й. Захарченко та Д. Г. Євтушенко.

Розповідь про життя З. Ю. Ліхтман – це, водночас, і подарований нам її власний багаторічний досвід, і актуальна методична розробка з безцінними порадами щодо виховання камерних співаків.

У спогадах Б. О. Міліча подано історію створення системи педагогічного репертуару, який свого часу користувався попитом за межами України і донині залишається основою навчання гри на фортепіано в дитячих музичних школах.

На маловідомий, досі не вивчений період перебування Київської консерваторії під час війни в евакуації в Свердловську проливають світло спогади К. В. Майбурової.

О. Я. Шреєр-Ткаченко залишила досить розгорнутий власноручний опис життя, сама визначила пріоритети власної діяльності.

І. М. Рябов і В. М. Воробйов на вечорах пам'яті живим словом згадували своїх колег – О. Г. Холодну та А. К. Рошину.

У Київ і консерваторію 20–30-х років повертають нас теплі, безпосередні, ліричні спогади І. І. Тамарова та Є. М. Столової.

Усе життя К. М. Михайлова було присвячено вихованню молодих музикантів. Його увагу привернула поява на концертній естраді юного Еміля Гілельса, у манері виконання якого досвідчений музикант тонко відчув прояв нового активного начала.

Ректора Київської консерваторії, завідуючого кафедрою фортепіано А. М. Луфера, як бачимо, цікавив стан вокальної освіти. Своє занепокоєння ним він зробив об'єктом уваги громадськості.

Керівник кафедри історії музики в Київській консерваторії довоєнних часів А. В. Ольховський увійшов до збірника пам'яті передруком статті, написаної в еміграції для німецького часопису «Арка».

Викладач теоретичного циклу В. В. Павкович на шпальтах газети вітав зародження професійної освіти на народних музичних інструментах.

* * *

Так само як у Книзі першій, роботи авторів розміщено у відповідних жанрово-тематичних розділах за алфавітним принципом. Єдиним винятком є мемуарно-епістолярні матеріали, пов'язані з іменами Бориса Миколайовича Лятошинського та Валентини Костянтинівни Стешенко-Куфтіної у другому розділі збірника. Оскільки ці документи є неподільно взаємодоповнюючими, редактори-упорядники не вважають за доцільне подавати їх окремо.

Про кожного з авторів публікацій у «Спадщині» міститься Слово музиканта наших днів, який у вільній формі подавав необхідні відомості і висловив своє ставлення до Майстра. Матеріали рясніють прізвищами сучасних авторам музикантів – членів численного консерваторського колективу за тривалий час існування закладу. Майже щодо всіх згаданих педагогів консерваторії подано Примітки із зазначенням дат життя (народження – смерті), місця і часу навчання, періоду роботи в Київській консерваторії. Для збору таких даних, крім використання енциклопедичних і довідкових джерел,

провадилась пошукова робота в архівах НМАУ і міста Києва, залучалися особисті контакти, іноді – багатоступінчасті.

Попри те, що збірник видаватиметься як окремий випуск затвердженого ВАК України видання «Науковий вісник Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського», оскільки вміщені матеріали вже мають статус історичних документів, їх зміст і структуру відповідно до сучасних вимог оформлення наукових статей змінено не було. Так само у матеріалах збірника переважно було збережено мову оригіналу.

Примітки до текстів, подані безпосередньо автором або редактором – автором версії до друку, відповідно позначені ініціалами в дужках. Решта приміток складені науковими редакторами збірника. Для зручності користування виданням мову приміток уніфіковано до мови основного документу. Архіви, фонди яких використовувалися, позначені загальноживаними українськими абрєвіатурами.

* * *

Щира подяка старшому науковому співробітникові Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології імені М. Т. Рильського Валентині Володимирівні Кузик та колишній завідуючій лабораторією історії музичної культури НМАУ ім. П. І. Чайковського Юлії Сергіївні Гуренко – за наданий матеріал; пошукувачеві кафедри історії української музики та музичної фольклористики Антонові Олександровичу Кармазину – за набір нотного матеріалу, завідуючій архівом НМАУ Валентині Олексіївні Шевченко – за цінні поради та невичерпне терпіння, а також всім, хто долучився до створення книги.

Кіра Шамаєва